

Idrotten ryms inte inom EU-fördraget, vilket för många av oss som inte var med när det förhandlades fram och drogs upp kan tyckas besynnerligt. På senare år har svårigheterna med att en så nationellt och internationellt, inom och utom EU, omfattande verksamhet inte reglerats blivit allt mer uppenbara. Bosmandomen var det första varningsskottet, och rättsliga experter inom och utanför idrottens sfär funderar nu som bäst på hur en europeisk idrottspolitik och -juridik skulle kunna se ut. Ett av stråna som för närvarande bidrar till att bygga stacken har dragits dit av Lars Halgreen, meriterad dansk idrottsjuridisk expert med omfattande internationella erfarenheter. I sin avhandling *European Sports Law: A Comparative Analysis of the European and American Models of Sport* gör han en grundlig och, enligt vår recensent Bo Carlsson, synnerligen intressant komparativ analys av europeisk och amerikansk juridisk tradition på idrottens område, och utifrån denna utvecklar han sina synpunkter på den europeiska situationen. Han argumenterar bland annat för en speciell reglering av idrotten i kommande EU-fördrag för att idrottens värden ska kunna beaktas vid sidan av traditionella EU-värden, som den fria rörligheten inom EU för kapital, arbetskraft, varor och tjänster.

EU och förrättsligandet av idrotten

Bo Carlsson

Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Lars Halgreen

European Sports Law: A Comparative Analysis of the European and American Models of Sport

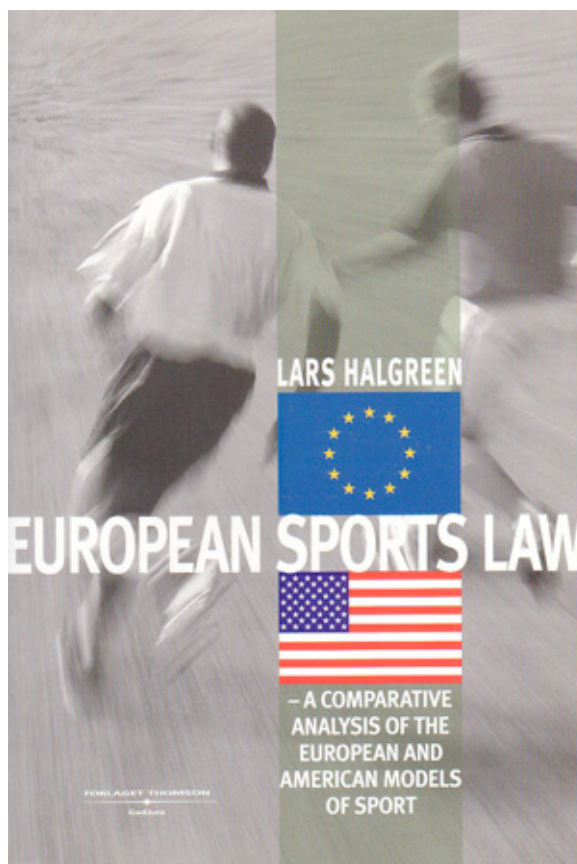
432 sidor, hft.

København: Forlaget Thomson 2004

ISBN 87-619-0883-5

Idrotten är inne i en påtaglig förändringsprocess, varvid effekterna av tilltagande kommersialisering, professionalisering och globalisering börjar göra sig gällande, och härvidlag även påverka idrottens organisatoriska och normativa strukturer och dess förutsättningar. Man kan fånga denna normativa problematik i termer av "självreglering" eller "förrättsligande", varvid idrotten traditionellt, och i ett historiskt perspektiv, förlitat sig på sin förmåga att internt styra utvecklingen och hantera olika typer av konflikter som dykt upp inom idrotten, men där utvecklingen tycks tala för att det allmänna rättssystemet och dess institutioner kommer att bli allt mer involverat i hanteringen av konflikter samt även när det gäller en mer generell påverkan på idrottens normativa strukturer.

Bosmandomen är numera ett klassiskt exempel på hur UEFAs norm- och regelsystem, med tidigare begränsande kvotssystem, tvingats anpassa sig efter EU-rättens direktiv och dess krav på rörlighet. Det är sannolikt även en tidsfråga innan UEFAs utbildningsbidrag, som utvecklades som en respons på Bosmandomen, måste anpassas efter samma normsystem (rörlighet och fri konkurrens). Intressant är att notera att EUs mål att skapa en större rörlighet

på arbetsmarknaden – rörlig arbetskraft – har haft den effekten att fotbollen är just den sfär, den marknad, där det numera råder störst rörlighet; spelare byter ständigt klubbar, även över nationsgränser. En utveckling som UEFA anser vara till nackdel för landslagsfotbollen, supporterkulturen och den nationella identiteten.

Men det är fortfarande relativt långt kvar till den amerikanska modellen, där till och med hela lag byter städer över en natt, där till exempel Brooklyn Dodgers blev Los Angeles Dodgers och Quebec Nordique, genom ett liknande köp, omvandlas till Colorado Avalanche. Vi kan i och för sig notera att att Wimbledon FC 2003 köptes till Milton Keynes och blev MK Dons FC, att Juventus haft planer på att flytta från Turin till Trieste, och att Bayern München, i samband med ett möjligt eget sponsoravtal, vid sidan av de generella sponsoravtalen för den tyska ligan, hotat med att spela i Il Scodetto, den italienska ligan. Kort sagt, det rör sig i så fall om en liknande utveckling som vi sett inom den amerikanska underhållningsidrotten. Eller finns det rent av en helt annan karaktär i den europiska utvecklingen när det blir tal om reglering och styrning?

Därför är Lars Halgreen avhandling *European Sports Law: A Comparative Analysis of the European and American Models of Sport* ett mycket välkommet och viktigt tillskott till förståelsen av den normativa utvecklingen av den europeiska idrottsjuridiken, speciellt med hänsyn till hans ambition att jämför denna utveckling med den amerikanska idrottsmodellen och dess normativa strukturer. Det var därför även med stor nyfikenhet och intresse som jag tog mig an boken, vilket självfallet även har sin grund i mitt rättssociologiska intresse för idrottens reglering och dess rättskultur.

Avhandlingen behandlar en mängd olika rättsområden som berör professionell idrott, och då främst i Europa, och tar sin utgångspunkt, dels i den europiska gemensamma marknaden (EU) och dess påverkan på idrottens förutsättningar, och dels i dansk rättsutveckling då den har betydelse för idrotten och dess framtid. Men Halgreen har som nämnts en mer vidgad komparativ ambition eftersom han även vill undersöka den europeiska idrottsjuridiska utveckling med den amerikanska idrotts- och rättstraditionen. Han beskriver själv sin avhandling på följande sätt (i "Summary in Danish"): "Afhandlingen forsøger igenem den komparative analyse at beskrive de særlige karakteristika ved både den europæiske og amerikanske sportsmodel, og fokuserer i særlige grad på de udviklingstendenser i europæiske sport, som viser, at den professionelle europæiske sportsverden, i særdeleshed fodbold, tillnærmer sig en amerikansk struktur" (s. 401).

Halgreen behandlar således frågan huruvida europeisk professionell idrott och dess "idrottsjuridik" närmar sig och tar intryck av den amerikanska kommersiella underhållningsindustrin och dess normativa strukturer, eller om det finns andra utvecklingstendenser, som i så fall knyter an till den europeiska idrottens särart och till EU-rättens utveckling. Det låter onekligen som en intressant uppgift. Jag ska i det följande kortfattat belysa vad han avser och vad det är för speciella utvecklingstendenser som Halgreen har spårat i den europeiska idrotten, mest i fotboll, och i dess idrottsjuridik, och som sägs knyta an till en amerikansk struktur. Men för upplysningen skull: Halgreen själv är skeptisk till att tala om en "amerikanisering" av europeisk idrott, bara för att den har blivit allt mer kommersiell, och han menar att de rättsliga strukturerna skiljer sig påtagligt, varvid den amerikanska idrottsjuridiken, i Halgreens perspektiv, har en fördel. Det kan i det här sammanhanget vara bra att veta att Lars Halgreen har en gedigen erfarenhet av idrottsjuridik, såväl praktiskt som i en akademisk miljö. Han är nämligen verksam vid International Sports Law vid Köpenhamns universitet (där man tidigare kunnat få så mycket som 10 ECTS, eller i svensk terminologi 7,5 poäng, genom att tentera av hans bok (<http://www.sis.ku.dk/LP/VisKursus.asp?Knr=50653&Sprog=DK&InFrame=0>), Halgreen är dessutom partner på en advokatfirma (<http://www.jschluter.com>) och även medlem av The Court of Arbitration for Sport, idrottens skiljedomstol, i Lausanne (<http://www.tas-cas.org/default.htm>).

Men frågan är: idrottsjuridik, finns det egentligen? Den frågan måste man kanske först ställa innan man gör en jämförelse mellan amerikansk "idrottsjuridik" och europeisk "idrottsjuridik". En del, bland annat Krister Malmsten, fotbollsförbundets chefsjurist, talar mer om idrottsrelevant juridik. Halgreen är av den uppfattningen att idrottsjuridik (Sports Law) är – och bör vara – en avgränsad och definierad rättsdisciplin på grund av idrottens bestämda och unika samhälleliga betydelse, och då den även påverkar rättsläget i allmänhet. Med den uppfattningen blir det även möjligt att göra komparativa studier av idrottsjuridikens fält, och dess rättsområden i Europa och USA. De lagstiftningskomplex som blir Halgreens exempel är konkurrensrätt i Europa och USA, arbetsrätt och arbetsförhållanden, den strikta regleringen av agents verksamhet i USA i relation till UEFAs mer vaga direktiv rörande spelaragenter (jmf, http://www.sportbusiness.com/news/index?news_item_id=159146&newlines_2006_01_13 och <http://www.aftonbladet.se/vss/sport/story/0,2789,762338,00.html>), TV-rättigheter med avseende på sportsnyheter och evenemang och till sist immaterialrätt med bland annat hanteringen av varumärken.

Låt oss emellertid skippa detaljerna och mer ägna oss Halgreens "idrottsjuridiska" poänger – som mycket väl även kan betecknas som statsvetenskapliga i den bemärkelsen att de juridiska resonemangen i grunden handlar om den

europiska idrottens *styrning* och dess framtid.

Under senare år har de rättsliga konsekvenserna av den europeiska idrottens utveckling kommit att dra till sig en allt större uppmärksamhet. Det beror självfallet på effekterna av Bosmandomen, men även på att den europeiska idrotten blivit allt mer kommersiell. I ett internationellt perspektiv – läs, amerikanskt – är denna uppmärksamhet emellertid ganska sen i tiden. Det är först på 90-talet som man kan tala om ett ”idrottsjuridiskt” intresse i Europa, medan man kan gå tillbaks 30 år för att hitta motsvarande intresse när det gäller amerikansk professionell idrott och idrottsjuridik. Här har domstolen undersökt och testat arbetsförhållanden i Major Leagues, det vill säga NBA, NFL, NHL och MLB, och rättssystemet har även varit behjälplig i utvecklingen av ett effektivt förhandlingssystem i dessa ligor. Dessa idrottsjuridiska spörsmål fungerar, i Halgreens ögon, som provocerande och tankeväckande paralleller till den europeiska utvecklingen, där annars Bosmandomen väckte idrottsrörelsen ur dess naivitet och okunnighet, och inledde, för att citera Halgreen ”a long but unfinished journey” för att definiera gränsen mellan, å ena sidan, idrottens autonomi och dess självreglering, och å andra sidan, samhällslivet i övrigt och det allmänna rättssystemet. Och i kölvattnet efter Bosmans seger har kommissionen, ”virtually been overwhelmed” med förfrågningar rörande idrottsreglers samklang med EU-rätten, vilket i sin tur lett till att EU utvecklat en handlingsplan – ”sport as socio-cultural dimension” – där man numera satt idrott högt på den politiska agendan, trots att idrott inte omfattas av fördraget.

Det är Halgreens grundläggande uppfattning att den europeiska idrottskulturen, med en mix av amatörer och professionella utövare, och kommersiella intressen vid sidan av den ideella sektorn, är värd att försvara eftersom den har och har haft stor betydelse för det europeiska samhället. Men eftersom idrotten är involverad i en förändringsprocess, där internationalisering och globalisering, liksom en tilltagande kommersialisering, sätter sina påtagliga spår i den moderna idrottens förutsättningar, kan man inte, av politiska eller ideologiska skäl, ta avstånd från den amerikanska idrottsmodellen och dess kommersiella grundval. Det har även verkligheten påvisat, genom att många europeiska professionella idrottsklubbar redan tenderar att kombinera och mixa den europeiska och den amerikanska idrottsmodellen med varandra. Trots att begrepp som ”amerikanisering”, och speciellt Mc-Donaldization”, traditionellt används som politiska skällsord för att beskriva en negativ utveckling bör man, enligt Halgreen, snarare analysera den amerikanska idrottsjuridiken och dess utveckling, eftersom en sådan jämförelse kan vara en värdefull inspiration när det gäller idrottens framtida styrning i Europa. Här blev jag själv rätt förvånad, men Halgreen har onekligen en poäng.

Halgreen lyfter vidare fram EUs förhållande till idrott genom att belysa teorin om ”separata territorier”, som går ut på att definiera vad som faller inom EU-rätten och vad som ligger inom idrottens autonomi. I efterdyningarna av Bosman och den moraliska paniken rörande kommersialisering och ”amerikanisering”, har EU samtidigt betonat idrottens socio-kulturella och utbildningsmässiga värden, vid sidan av dess ekonomiska värden och dess konsekvenser vad gäller rörlighet på arbetsmarknaden. Genom denna agenda har det även varit möjligt att införa och rättfärdiga förordningar och direktiv som vid en strängare granskning sannolikt skulle visa sig strida mot EU-rätten. Halgreen betonar emellertid att faran vid en tilltagande kommersialisering av europeisk idrott inte är speciellt ”amerikansk”, utan mer en naturlig effekt av idrottens professionalisering i Europa, som oåterkalleligen leder till en strängare uppdelning mellan amatörism och professionella intressen, vilket europeisk toppfotboll är ett tydligt exempel på, varvid solidariteten med den ideella idrotten, såväl som med konkurrerande toppklubbar, är ett minne blott. Detta ska jämföras med den amerikanska modellen, påtalar Halgreen, där filosofin för professionell idrott har varit att en liga med ett eller några starka lag, som mer eller mindre abonnerar på olika mästerskapstitlar, är en dålig affär för alla, åtminstone på lång sikt, trots att rika och framgångsrika lag på kort sikt förlorar i ”draftingen” (i det amerikanska ”utjämningsystemet”).

Halgreen menar att den europeisk toppidrotten knappast kan identifieras med en amerikansk modell å la Major Leagues, därför att vinnarmentaliteten – ”the winner takes it all” – breder ut sig i den europeiska elitidrotten, och där en horisontell solidaritet mellan klubbarna i en liga – rik som fattig – inte verkar vara speciellt attraktiv för de arton rika klubbarna i G14 (<http://www.g14.com/intro.htm>). Att de europeiska toppklubbarna inte själva förstår vad som gör deras företagsverksamhet speciell – det ömsesidiga beroendet – gör att EU mycket enkelt kan hantera professionell idrott som vilken affärsverksamhet som helst, vilket självfallet innebär att ”olagliga” regler, i ett EU-rättsligt perspektiv, inte kan legitimeras utifrån idrottsliga värden.

Halgreen oroar sig för den professionella idrottens utveckling i Europa och anser att det finns ett behov för en speciell reglering av idrotten i kommande EU-fördrag. I nuläget har dess domstol endast vid ett fåtal tillfällen gett idrotten en särställning i relation till den övergripande EU-rätten, och det är därför farligt att tro att EU-domstolen, utan ett nytt fördrag, kommer att acceptera långtgående inskränkningar när det gäller fundamentala rättigheter. Han ger för övrigt inte mycket för den europeiska idrottsmodellens förmåga att hantera framtida utmaningar, och menar att i ett komparativt perspektiv, så bör den professionella idrotten i Europa och dess idrottsjuridik ta intryck av den amerikanska idrottsjuridiken och dess betoning på idrottens särskilda väsen och aktörernas inbördes

avhängighet av varandra, även i ett företagsperspektiv. Det är onekligen en ny infallsvinkel i debatten om den professionella idrottens utveckling i post-Bosmantider.

Det är absolut en spännande resa som Halgreen tar oss med på, tur och retur över Atlanten. Boken är verkligen bra och Halgreen beskriver på ett tydligt sätt den europeiska idrottens dilemma och dess juridiska och organisatoriska implikationer. Dessutom får man som fördomsfull läsare en mer nyanserad bild av den amerikanska idrottsmodellen (Major Leagues) och dess styrning via ett regelsystem som klart betonar ”ömsesidigt beroende”, något som självfallet bör ställas i relation till den gängse bilden av en superkommersialiserad idrott, och till bilden av de europeiska toppklubbarnas själviska intressen. Läs boken! Förvisso bör man nog ha lite kunskaper i juridik för att kunna tillgodogöra sig bokens poänger fullt ut, men den är späckad av intressanta fakta och spännande tanketrådar och ger en god botten för att förstå idrottens speciella svårigheter inom EU och europeisk idrottsrätt och idrottspolitik.

© **Bo Carlsson 2006**

Köp boken från Samfundslitteratur.dk

Kjøp boken fra Samfundslitteratur.dk

Køb bogen fra Samfundslitteratur.dk